

ORIENTAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES
 journal homepage:
<https://www.supportscience.uz/index.php/ojss>

WORLDVIEW AND PHILOSOPHY

Lobar Ergashevna Gadoyeva

associate professor, Ph.D

Bukhara State Medical Institute

Bukhara, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: social mobility, mechanisms, women, status, social life

Received: 24.12.23

Accepted: 26.12.23

Published: 28.12.23

Abstract: In this article, the author presented his research results on the place of philosophy in Islam. Islam is a science, a philosophy, and a religion at the same time. This is a monolithic, powerful worldview system that determines the entire life path of a person from beginning to end. It does not exist outside of Islam.

DUNYOQARASH VA FALSAFA

Lobar Ergashevna Gadoyeva

dotsent, PhD

Buxoro davlat tibbiyot instituti

Buxoro, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit soʻzlar: ijtimoiy harakatchanlik, mexanizmlar, ayollar, maqom, ijtimoiy hayot

Annotatsiya: Ushbu maqolada muallif falsafaning islomdagi oʻrni haqidagi tadqiqot natijalarini taqdim etgan. Islom bir vaqtning oʻzida ilm, falsafa va dindir. Bu insonning butun hayot yoʻlini boshidan oxirigacha belgilaydigan monolit, kuchli dunyoqarash tizimi. Islomdan tashqarida mavjud emas.

МИРОВОЗЗРЕНИЕ И ФИЛОСОФИЯ

Лобар Эргашевна Гадоева

доцент, PhD

Бухарский государственный медицинский институт

Бухара, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: социальная мобильность, механизмы, женщины, **Аннотация:** В данной статье автор изложил свои результаты исследования по

статус, общественная жизнь

вопросу место философии в исламе. Ислам представляет собой и науку, и философию, и религию одновременно. Это монолитная мощная система мировоззрения, определяющая весь жизненный путь человека от начала до заката. Вне ислама ее не существует.

KIRISH

Dunyoqarash - bu dunyo haqidagi eng umumiy qarashlarni, tushunchalarni, insonning undagi o'rnini, shuningdek, hayotiy pozitsiyalarni, xatti-harakatlar dasturlarini va odamlarning harakatlarini belgilaydigan qarashlar, baholashlar, tamoyillar to'plami. Dunyoqarash inson faoliyatiga uyushgan, mazmunli va maqsadli xarakter beradi. Turli falsafiy va uslubiy asoslarga qurilgan dunyoqarashlar tipologiyasining turli usullari mavjud.

Dunyoqarashning mifologik tipi deganda ibtidoiy jamiyat sharoitida dunyoni obrazli idrok etish asosida shakllangan g'oyalar majmui tushuniladi. Mifologiya butparastlik bilan bog'liq bo'lib, miflar majmui bo'lib, u moddiy narsa va hodisalarni ma'naviylashtirish va antropomorfizatsiya qilish bilan tavsiflanadi.

ASOSIY QISM

Diniy dunyoqarash g'ayritabiiy kuchlarga, ularning dunyo va odamlar hayotidagi hukmron roliga ishonishga asoslanadi.

Dunyoqarashning (ilmiy-nazariy) shakllaridan biri falsafa bo'lib, u voqelik va bilimning, inson borlig'ining, inson va dunyo o'rtasidagi munosabatlarning eng umumiy muhim belgilari va asosiy tamoyillarini o'rganadi.

Har bir falsafa dunyoqarashdir, ya'ni. dunyo va undagi insonning o'rnini haqidagi eng umumiy qarashlar majmui.

Dunyoqarash inson ongining murakkab hodisasi bo'lib, dunyoqarash va dunyoqarashni qamrab oladi. Bunga quyidagilar kiradi:

- insonning atrofida dunyoga qarashi;
- tabiatning sifat va miqdoriy parametrlarini baholash;
- dunyodagi o'z o'rnini bilish;
- insonning barcha xilma-xilligi bilan atrofida voqelikka munosabati, shu jumladan amaliy munosabat.

Dunyoqarash inson ongida u o'zlashtirgan hodisalar, jarayonlar va mavjudlik munosabatlarning xilma-xilligini (u yoki bu darajada) tartibli, maqsadli aks ettirish bilan bog'liq. Va nihoyat, dunyoqarash inson faoliyatida, uning dunyoning hozirgi mavjud bo'lgan qismlari bilan amaliy o'zaro munosabatlarida hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Dunyoqarash - bu sub'ektning atrofdagi dunyoga, jamiyatga, o'ziga, shuningdek, shaxsning amaliy faoliyatiga munosabatini belgilaydigan qarashlar, e'tiqodlar, ideallar, tamoyillar tizimi.

Bilimning barcha shakllari ichida falsafa eng universal, chuqur va ko'p qirrali ma'naviy axborot tizimidir. Falsafiy bilimlar dunyoni yaxlit idrok etishning mazmunan eng qobiliyatli va turli shakl tizimlarini shakllantirish uchun maksimal sharoitlarni ta'minlaydi. Falsafaning eng birinchi vazifasi dunyoqarashni ifodalash va ifodalashdir.

Falsafa dunyoqarashning nazariy asosini tashkil qiladi:

falsafa - dunyoqarashning eng yuqori darajasi va turi, u tizimli oqilona va nazariy jihatdan tuzilgan dunyoqarashdir;

falsafa ijtimoiy va individual ong shakli bo'lib, u dunyoqarashdan ko'ra ko'proq ilmiy xususiyatga ega;

falsafa - ijtimoiy dunyoqarashning bir qismi sifatidagi fundamental g'oyalar tizimi.

Dunyoqarash - bu inson va jamiyatning dunyo va undagi o'z o'rniga qarashlarining umumlashtirilgan tizimi, insonning o'z hayotining mazmunini, insoniyat taqdirini tushunishi va baholashi, shuningdek, umumlashtirilgan falsafiy, ilmiy huquqiy, ijtimoiy, axloqiy, diniy, estetik qadriyatlar, e'tiqodlar, e'tiqodlar va odamlarning ideallari.

Falsafaning o'ziga xosligi shundaki, u nafaqat dunyo haqidagi amaliy bilimdir. Ma'lum vaqtgacha barcha ilmiy bilimlarni va ko'p darajada san'atni "o'zlashtirgan" falsafa fan, san'at yoki insonning dunyoni idrok etishining boshqa shakllari bilan bir xil emas.

Falsafa aniq kontseptual va kategorik apparatni nazarda tutadi. Falsafiy bilim birinchi navbatda bilimga asoslanadi (badiiy adabiyot va an'analarga emas). Fan kabi falsafiy bilim ham mantiqiy xulosalar va refleksivlik bilan ajralib turadi - ya'ni. "O'z-o'zini o'rganish", o'z shakli va mazmuniga nisbatan tanqidiy munosabat. Falsafa metodologik bazaning elementlarini takomillashtirishga va to'plangan ma'lumotlarni tizimlashtirishga intiladi. Va bu ham uni ilm-fan bilan bog'laydi.

Biroq, falsafa nafaqat dunyoning o'zida qanday mavjudligini, balki bu dunyoning odamlar uchun ma'nosini ham o'rganadi. U hayot va o'limning ma'nosi, erkinlik va mas'uliyat, to'g'ri va quruq va hokazo masalalarni ko'rib chiqadi. Bu jihatdan u mifologiya va dinga o'xshaydi va ayni paytda fandan farq qiladi.

Shunday qilib, falsafa noyobdir. Uning o'ziga xosligi uning ko'p qirraliligida, o'zini eng xilma-xil ko'rsatish qobiliyatidadir. Falsafaning namoyon bo'lishining eng muhim shakli - bu dunyoqarashning asosiy turlaridan biri ekanligi; va ko'p jihatdan eng mukammal shakl.

Falsafa mifologiya va dinga qaraganda tezroq rivojlanadi; bundan tashqari, uning rivojlanishi yanada xilma-xildir. Bu, bir tomondan, falsafaning ijtimoiy-amaliy muammolarni hal

qilish bilan, tarixiy sharoitlar bilan zaruriy aloqasi bilan bog'liq bo'lsa, ikkinchi tomondan, falsafa chambarchas bog'liq bo'lgan ilmiy bilimlarning o'sishi bilan bog'liq.

Falsafa odamlar tomonidan to'plangan tajriba va bilimlarni to'playdi va zamonaviy madaniyatning eng to'liq ifodasiga aylanadi. Bu falsafaning fan, san'at, din, jamiyatning kundalik hayoti bilan bevosita va bilvosita o'zaro ta'siri orqali sodir bo'ladi. Falsafa ma'lum darajada iqtisod va moddiy ishlab chiqarish, siyosat va huquqning tabiati bilan o'zaro bog'liqdir. U alohida tsivilizatsiya va umuman insoniyat tsivilizatsiyasining rivojlanish darajasini jamlangan shaklda aks ettiradi.

Tarixiy xilma-xillikda falsafiy dunyoqarashning uchta asosiy turini ajratib ko'rsatish mumkin.

Ulardan birinchisi kosmosentrizm - falsafiy dunyoqarash bo'lib, uning markazida Kosmos, Koinot haqidagi tushunchalar mavjud bo'lib, u hamma narsaga qodir printsip, asos, tabiatda mavjud bo'lgan hamma narsani belgilovchi, inson hayotini belgilovchi asosiy qonun sifatida tushuniladi. va jamiyat. Bunday dunyoqarash qadimgi sivilizatsiyalar - Qadimgi Hindiston, Qadimgi Xitoy, Qadimgi Yunonistonda keng tarqalgan.

Teotsentrizm - Xudoga qaratilgan falsafiy dunyoqarashning navbatdagi turi. Xudoning irodasi va mavjudligi Xudo tomonidan yaratilgan dunyoni tashkil etuvchi barcha elementlarning mavjudligi va rivojlanishini tushuntiradi. Bu dunyoqarash o'rta asrlarda xristian Yevropa va islom mamlakatlarida eng keng tarqalgan.

Antropotsentrizm falsafiy dunyoqarashning uchinchi asosiy turidir. U inson muammosini, uning mohiyati, imkoniyatlari, intilishlari, qadriyatlari, bu dunyodagi maqsadi, vazifalarini falsafiy tushunchalarning diqqat markaziga qo'yish bilan tavsiflanadi. Antropotsentrik an'ana antik davrda (xususan, antik davrda - Sokrat ta'limotida) paydo bo'lgan, lekin u Uyg'onish davrida rivojlanib, keyinchalik G'arbiy Evropa falsafasida birinchi navbatda hukmronlik qila boshladi.

XULOSA

Shu bilan birga, biz tushunishimiz kerakki, barcha falsafa o'z mohiyatiga ko'ra antropotsentrikdir, chunki u insonning dunyoga qarashini aks ettiradi. Bu diniy bilimga kelganda ham to'g'ri. Bundan tashqari, tadqiqotchilar antropologiyani chuqur teotsentrik diniy falsafada ham ta'kidlaydilar; Haqiqatan ham, inson Xudoning barcha ijodlari orasida o'ziga xos aks etishi tufayli markaziy va eng "mas'uliyatli" shaxsdir. Boshqacha aytganda, antropotsentrizm dunyoqarashning bir turi sifatida inson tafakkurining fundamental antropotseptivligi yoki diniy falsafa tamoyillaridan biri bilan noto'g'ri belgilanadi.

Zamonaviy falsafiy tushunchalar asosan antropotsentrikdir. lekin falsafiy dunyoqarashning boshqa turlarining alohida elementlarini o'z ichiga olishi mumkin. Har qanday o'ziga xos falsafiy tizim kamida bir kishining dunyoqarashini aks ettiradi va bir guruh odamlarning, ijtimoiy qatlamning va hatto butun jamiyatning asosiy g'oyalari, manfaatlari, tamoyillari va qadriyatlarini ifodalashi mumkin. Boshqacha aytganda, falsafiy tushuncha mafkuraga aylanishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Ergashevna G. L. THE IMPORTANCE AND PLACE OF PHILOSOPHY IN SHAPING THE WORLDVIEW OF MODERN YOUTH //Journal of Social Sciences and Humanities Research Fundamentals. – 2023. – T. 3. – №. 05. – C. 72-74.
2. Ergashevna G. L. MODERN VALEOLOGICAL TEACHINGS AND THEIR SOCIOANTHROPOLOGICAL ESSENCE //The American Journal of Political Science Law and Criminology. – 2023. – T. 5. – №. 04. – C. 106-113.
3. Gadoeva L. E. Ethnomedical Culture And Healthy Lifestyles: A Dialectical Relationship In Genesis //Journal of Positive School Psychology. – 2022. – T. 6. – №. 8. – C. 2875-2884.
4. Gadoeva L. E. PHYSICAL LABOR IS THE BASIS OF A HEALTHY LIFESTYLE IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION //American Journal Of Social Sciences And Humanity Research. – 2022. – T. 2. – №. 07. – C. 22-27.
5. Gadoeva L. E. QUALITY OF LIFESTYLE SOCIO-PHILOSOPHICAL CATEGORY //Oriental Journal of Social Sciences. – 2022. – T. 2. – №. 03. – C. 62-66.
6. Gadoeva L. E., Rakhmatullaeva K. STAGES OF FORMATION OF HEALTHY LIFESTYLE AND ETHNO-MEDICAL CULTURE IN UZBEKISTAN: ANALYSIS OF EXPERIENCES //Builders Of The Future. – 2022. – T. 2. – №. 03. – C. 1-6.
7. Гадоева Л. Э. История развития понятия «здоровый образ жизни» в Узбекистане //Наука, техника и образование. – 2020. – №. 11 (75). – С. 46-49.
8. Gadoeva L. ETHNOSOCIAL ASPECTS OF A HEALTHY LIFESTYLE //Theoretical & Applied Science. – 2019. – №. 9. – C. 446-449.
9. Gadoeva L. E. Questions of humanism in the works of academician I. Muminov //International journal of humanitarian and natural sciences. – 2018. – №. 5-2.
10. Gadoyeva, L. E. (2018). Voprosy gumanizma v rabotakh akademika I. Muminova. *Mezhdunarodnyy zhurnal gumanitarnykh i yestestvennykh nauk*, (5-2).
11. Гадоева Л. Э. ТАЪЛИМ ВА ТИББИЁТ СОҲАСИДА ЭРИШИЛГАН ЮТУҚЛАРНИНГ ФАЛСАФИЙ МОҲИЯТИ //УЧЕНЫЙ XXI ВЕКА. – С. 82.

12. Choriyeva M. A. THEORY OF KNOWLEDGE AND RATIONALISM IN THE PHILOSOPHY OF FIRDAVSI //European International Journal of Pedagogics. – 2023. – T. 3. – №. 06. – C. 104-108.
13. Choriyeva M. A. THEORY OF KNOWLEDGE AND RATIONALISM IN THE PHILOSOPHY OF FIRDAVSI //European International Journal of Pedagogics. – 2023. – T. 3. – №. 06. – C. 104-108.
14. Choriyeva M. A. THE THEORETICAL ORIGIN OF FIRDAUSI'S PHILOSOPHICAL WORLD VIEWS.(ANALYSIS OF PART 1) //Journal of Social Research in Uzbekistan. – 2022. – T. 2. – №. 04. – C. 34-39.
15. Choriyeva M. A. The theoretical origin of firdausi's philosophical world views (analysis of part 3) //Builders Of The Future. – 2022. – T. 2. – №. 03. – C. 7-12.
16. Karimova L. M. SOCIAL PROCESSES SOCIAL MOBILIZING MOVEMENT QUALITATIVE STREET //American Journal Of Social Sciences And Humanity Research. – 2023. – T. 3. – №. 10. – C. 17-23.
17. Karimova L. M. JAMI OF SUFI PHILOSOPHY //Journal of Social Sciences and Humanities Research Fundamentals. – 2023. – T. 3. – №. 05. – C. 105-108.
18. Karimova L. M. ETHICS IN THE WORKS OF ABDURAHMAN JAMI //The American Journal of Political Science Law and Criminology. – 2023. – T. 5. – №. 04. – C. 73-76.
19. Karimova L. M. IDEOLOGICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF ABDURAHMAN JAMI'S VIEWS ON THE EDUCATION OF THE YOUNG GENERATION //American Journal Of Social Sciences And Humanity Research. – 2022. – T. 2. – №. 07. – C. 28-34.
20. Akhmedova Z. A. THE CONTRIBUTION OF AHMAD DONISH TO THE DEVELOPMENT OF EDUCATION IN THE EMIRATE OF BUKHARA //The American Journal of Political Science Law and Criminology. – 2023. – T. 5. – №. 04. – C. 64-72.
21. Akhmedova Z. A. PHILOSOPHY IN THE WORK OF AKHMAD DONISH //Oriental Journal of History, Politics and Law. – 2022. – T. 2. – №. 04. – C. 29-35.
22. Akhmedova Z. A. Socio-Philosophical Views Of Ahmad Donish And His Role In The Formation Of National Ideology //Journal of Positive School Psychology. – 2022. – T. 6. – №. 8. – C. 2858-2865.
23. Akhmedova Z. A. Reformist views of Ahmad Donish in the renewal of the education system in the Emirate of Bukhara (XIX and Early XX centuries) //American Journal Of Social Sciences And Humanity Research. – 2022. – T. 2. – №. 03. – C. 1-8.

24. Azizovna A. Z. Spiritual and moral values in the views and activities of Ahmad Donish //European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies. – 2022. – T. 2. – №. 06. – C. 174-178.

25. Akhmedova Z. A. PHILOSOPHY OF THE FIRST JADID AHMAD MAHDUM DONISH //CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PHILOLOGICAL SCIENCES. – 2021. – T. 2. – №. 12. – C. 41-44.